

TRASEUL EXPRESIVITĂȚII PERSONALITĂȚII ARTISTICE ÎN DECODIFICAREA MECANISMELOR PSIHOLOGICE COGNITIVE

Marioara Petcu

Institutul de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca

Abstract. This research illustrates the possibility of describing personality profiles by taking into consideration different personality factors decoded by known psychological means.

Personality is outlined as a complex and valiant determination of the ego which is structured on one hand by the individual attributes and on the other hand by the shaping influences of society.

The research revealed that the individual profile is built by blending social influences with the personal, individualizing attributes of the human being.

This constellation of shaping influences thus traces the profile of artistic personality.

1. INTRODUCERE

La nivelul ființei umane, personalitatea acționează ca un mecanism psihic integrator. Mecanisme psihice (cum sunt mecanismele informațional-operaționale), mecanismele stimulator-energizante și mecanismele de reglaj psihic, structurate, intercondiționate și integrate, capătă sens, valoare sporindu-și astfel eficiența. Integrarea mecanismelor psihice este operația prin care se constituie un tot, un „întreg”. În interiorul unității astfel constituite se realizează raporturi coerente, corelate în vederea realizării scopurilor. Personalitatea este aceea care corelează elementele componente ale vieții psihice.

Personalitatea este cea care dă viață mecanismelor psihice le direcționează, le determină să interacționeze activ, să se diferențieze și stabilizeze, orientându-le în vederea realizării scopurilor. Personalitatea facilitează diferite mijloace pentru punerea în funcțiune a mecanismelor, acționând diferențiat de la un individ la altul, valorizând diferit atât mecanismele selectate, cât și produsele obținute în urma utilizării lor.

Datorită structurilor de personalitate, individul dispune nu numai de mecanisme psihice diferite, ci și de maniere personale de integrare a acestora; personalitatea este aceea care elaborează precepte diferite, pornind de la același „dat” senzorial, datorită intervenției fiecărui individ se valorizează diferențiindu-se „potențialul” existent. Iată de ce, elementele constitutive ale personalității, care se vor interrelaționa pentru a produce efecte de unicatate psiho-comportamentală, capătă o mare importanță.

Accepțiunea conceptului de personalitate antrenează perspectiva antropologică, psihologică și axiologică. Din perspectiva celor trei accepțiuni, personalitatea apare ca:

- entitate bio-psiho-socio-culturală;
- purtător și executor al funcțiilor epistemice, pragmatice și axiologice, ca ființă care cunoaște, acționează și valorizează, transformând lumea și pe sine;
- produs și producător de împrejurări, de ambianțe și medii sociale.

Cele trei accepțiuni ale noțiunii de personalitate sunt complementare. Dacă prima pune accentul pe factorii și cauzele externe a căror acțiune asupra omului conduc la formarea personalității lui, cea de a doua subliniază necesitatea luării în considerare a interiorității mediatore a omului, a filtrului individualității ființei umane. Dacă prima accepție ia în considerare mediul în general, cea de a treia evidențiază importanța nu a oricărui tip de mediu în formarea personalității, ci a celui valorizat.

Abordarea personalității de manieră structural-sistemică înseamnă:

- pe de o parte abordarea structurală, cu depășirea conceperii personalității ca o simplă însumare de însușiri psihice, dispunând de structură și funcție ce integrează părțile în întreg, cu evoluția părților în dependență de evoluția întregului, de dezvoltarea întregii personalități,
- pe de altă parte abordarea sistemică, cu evidențierea legăturilor dintre componentele personalității în raport cu propria sa finalitate și deschiderea acesteia către mediul social-istoric, considerat ca macrosistem.

Astfel definită din perspectiva celor două abordări, personalitatea devine o „structură complexă implicând un ansamblu de substructuri și funcționând sistemic”.

Activitatea, ca mod esențial de existență a omului și a psihicului, conduce la sedimentări și cristalizări psihice. Astfel, autori cum sunt P. Popescu-Neveanu, M. Zlate, T. Crețu (1987)¹ stabilesc ca substructuri ale personalității:

- subsistemul de orientare, cu orientarea personalității către scopuri fundamentale ale activității umane, cum sunt: concepția despre lume și viață, aspirația, idealul de viață, imaginea de sine;
- subsistemul bio-energetic, semnificativ pentru dinamica vieții psihice;
- subsistemul instrumental al personalității ce angajează mijloace interne și externe ale activității în raport cu solicitările ambianței;

¹ *** *Psihologie școlară*, P. Popescu-Neveanu, M. Zlate, T. Crețu (coord.), București, Tip. Universității București, 1987.

- subsistemul relațional-valoric și de autoreglaj;
- subsistemul rezolutiv-productiv ce angajează inteligența;
- subsistemul transformativ-constructiv, cu componenta esențială creativitatea.

Ultimele două subsisteme sunt anexate în analiza substructurilor de personalitate de M. Zlate (2006)².

O latură cu implicare majoră în contemporaneitate și în personalitate o constituie inferența transformativ-constructivă a creativității în personalitate.

Creativitatea, ca dimensiune complexă a personalității, integrează în sine întreaga personalitate și activitate psihică a individului, iar la rândul ei se subsumează organic în structurile cele mai complexe ale personalității. Prin creativitate, personalitatea umană se înscrie într-un orizont axiologic, omul valorizându-se pe sine.

Personalitățile creatoare au făcut obiectul unor studii psihologice, cu cercetarea caracteristicilor acestora, ale unor autori ca Lowenfeld, C. Taylor, Landon³.

Conștienți de vastitatea sau, mai corect spus, de dificultatea de încadrare în niște limite și abordări exhaustive a acestei problematice, am considerat că punctarea unor reflecții expresive ale personalității artistice de-a lungul evoluției culturale sunt binevenite. Vastitatea acestei probleme a fost tratată de altfel în diferite istorii ale artei.

2. METODICA CERCETĂRII

Pe linia descifrării cât mai multor aspecte ale personalității individului, s-au aplicat metode bazate pe interacțiunea unor fațete ale personalității implicate în perceperea formelor și culorii. În acest sens, datele obținute în urma testării cu testul proiectiv Cattell le-am completat și întregit cu cele obținute prin testul Haltzman și Luscher.

Eșantionul pe care am aplicat aceste tehnici a fost constituit din 120 studenți de la Facultatea de Drept și 70 de studenți de la Arte Plastice.

Chestionarul de personalitate Cattell, validat prin analiza factorială, răspunde nevoii de a obține într-un timp relativ scurt informații cât mai complete posibil asupra trăsăturilor de personalitate.

Cattell nu se limitează la studiul unei trăsături izolate, ci își propune să acopere sistematic aspecte diferențiale reale, cum au fost evidențiate de cercetarea factorială. Fiecare factor al chestionarului corespunde unor factori primari de personalitate, care pot fi regăsiți, cu semnificația și importanța lor, într-un larg evantai de situații ale vieții reale.

Proba Cattell cuprinde două categorii de trăsături de personalitate:

- trăsături de suprafață sau trăsături-elemente,
- trăsături de origine sau trăsături-surse.

² M. Zlate, *Fundamentele psihologiei*, București, Edit. Universitară, 2006.

³ Apud M. Zlate, *op. cit.*, p. 3.

Prezentarea pe larg a acestui tip de instrument de introspecție este cuprinsă într-o cercetare publicată de noi în 1990⁴.

Testul Holtzman, care a completat cu rezultatele obținute testul Cattell, are ca punct de pornire principiile utilizate în testul Rorschach. El reeditează gradul de complexitate și dificultate al acestuia, asigurând un grad mai mare de obiectivitate.

Testul HIT (Holtzman Inkblot Technique) are un program proiectat în scopul remedierii liniilor psihometrice ale testului Rorschach; alături de aceste cercetări de limite, apar completări pe linia nuanțării descifrărilor simbolice ale verbalizărilor patognomice.

Cotarea în testul Holtzman a fost fixată preluând variabilele de la testul Rorschach, pe baza principiului fundamental că variabila trebuie să fie suficient de obiectivă pentru a permite un acord ridicat între indivizii antrenați. De asemenea, testul trebuie să corespundă la condiția de a fi cotate prin oricare răspuns regulat, să prezinte apriori câteva potențe de a se raporta la studiul personalității prin mijlocirea percepției și totodată fiecare variabilă trebuie să fie independentă de celelalte, în scopul înregistrării maximumului de informații în mod simplu și eficace.

Astfel, în organizarea răspunsului, în descifrarea relației figură-fond a acestor imagini sunt utilizate categoriile de localizare și spațiul alb.

Construirea conceptelor pe bază de formă, culoare și textură a petelor de cerneală este acoperită de precizia formelor, adecvarea formei, culoare, umbră și mișcare.

Descifrarea conținutului este posibilă prin cotaarea categoriilor utilizate: uman, animal, anatomic, sexual și abstracție.

Integrarea, echilibrul, banalitatea, timpul de reacție și refuzurile sunt variabile care descifrează calitatea conținutului răspunsurilor.

Fiecare variabilă ocupă un rang teoretic.

3. PREZENTAREA ȘI INTERPRETAREA REZULTATELOR

Factorii de personalitate (factori primari și de gardul II) studiați cu chestionarul lui Cattell au fost analizați la cele două categorii de subiecți studiați.

Din *tabelele 1 și 2* desprindem rezultatele comparative ale mediilor obținute de subiecții de la Facultatea de Arte Plastice și Facultatea de Drept la cei 16 factori de personalitate.

La subiecții studenți de la Facultatea de Drept, profilul de personalitate se circumscrie la majoritatea dimensiunilor în zona medie (vezi *fig. 1*). Valori ce depășesc media se întâlnesc la G- și I+ și abia sensibil peste medie la Q2.

Această categorie de subiecți poate fi caracterizată de pe pozițiile rezultatelor obținute ca circumscriind în perimetrul său preponderent tipuri mixte, cu caracteristici de personalitate apropiate sub raportul structurii factorilor, precum și al tendinței lor valorice.

⁴ M. Zăpîrțan, *Eficiența cunoașterii factorilor de personalitate în orientarea școlară și profesională*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1990.

În această grupă de subiecți sunt cuprinși studenți la care caracteristicile de extroversiune coexistă alături de cele de introversiune la valori medii, precum și manifestări ale stabilității emoționale dublate de unele tendințe nevrotice.

Prezența factorilor ce depășesc cadrul mediu, cu polarizări diferite (G- și I+), completează, întregind profilul personalității acestor subiecți, cu date ce semnifică o anumită imaturitate, inconstanță, ușoară nesiguranță, reflectate de valorile negative de la G- și întăriți de factorul I+(premisia), ca dimensiuni ce caracterizează tinerii abia ieșiți din adolescență, aflați în curs de formare profesională.

Tabelul 1

Media obținută de subiecți la cei 16 factori de personalitate – factori de gr. I

Categ. prof.	Factori primari															
	A	B	C	E	F	G	H	I	L	M	N	O	Q ₁	Q ₂	Q ₃	Q ₄
Stud. A-P.	4,45	4,45	4	6,45	6,45	2,20	4,25	7,29	6,66	5,62	4,75	5,88	6,25	7,50	2,83	4,04
Stud. II	5,95	4,90	4,27	5,27	5,13	3,54	5	6,90	6	5,09	4,63	5,04	5,72	6,86	4,45	5,31

Factorul I	Factorul II	Factorul III	Factorul IV
Adaptare – Anxietate	Introv – Extroversiune	Emotivitate – Dinamism	Supunere – Independență
2 ori nota L + 3 ori nota O + 4 ori nota Q ₄ - 2 ori nota C - 2 ori nota H - 2 ori nota Q ₃	2 ori nota A + 3 ori nota E + 4 ori nota F + 5 ori nota H - 2 ori nota Q ₂	2 ori nota C + 2 ori nota E + 2 ori nota F + 2 ori nota N - 4 ori nota A - 6 ori nota I - 2 ori nota M	4 ori nota E + 3 ori nota M + 4 ori nota Q ₁ + 4 ori nota Q ₂ - 3 ori nota A - 2 ori nota G
+ constanta + 3,40	+ constanta - 1,15	+ 69 constanta + 6,85	- constanta - 0,49
se împarte suma la 10	se împarte suma la 10	se împarte suma la 10	se împarte suma la 10

Tabelul 2

Media subiecților la 16 P. F. întrunite la factorii de gradul II

Categ. prof.	Factori de gr. II			
	I.	II.	III.	IV.
Studenți A. P.	2,40	6,08	3,54	7,94
Studenți D.	2,43	5,83	4,36	6,44

Tabloul de personalitate se completează cu valori peste medie la factorul Q2 ca o manifestare a independenței și a emancipării cu disprețuirea opiniei publice.

La subiecții de la Arte Plastice profilul de personalitate înținează un traseu mai spectaculos sub raportul numărului dimensiunilor de personalitate ce străpung cadrul de mijloc, uniformizata, cât și al semnificației lor.

Regăsim, ca pe o caracteristică a vârstei aceleași trăsături de imaturitate reflectate de G- (un supra eu oportunist) întărite de I+(premisia). Nota de manifestare independentă este puternică, fiind susținută atât la nivelul comportamentului (Q2+), cât și la nivelul independenței de spirit (E+). Fire introspectivă și imaginativă(I+), prezintă comportamente neconformiste (E+), pune la îndoială adevărurile esențiale, prezentând curiozitate față de nou (Q1+).

Profilul de personalitate al acestei categorii de subiecți prezintă o anumită inconstanță a expresiei emoționale, reflectată în comportamente rigide, L+(premisia) cu slabă integrare, supus impulsurilor sale, fiind uneori în conflict cu sine însuși (Q3-), alternând cu note de fermitate E+, cu expresii vii, alerte, expansive (F+).

Profilele de personalitate obținute prin luarea în considerare a dimensiunilor de personalitate primare descifrate cu testul Cattell sunt întărite sub raportul structurii și al ponderii valorice de factorii de gradul II, cu semnificație mai largă obținuți prin notele standardizate și ponderate.

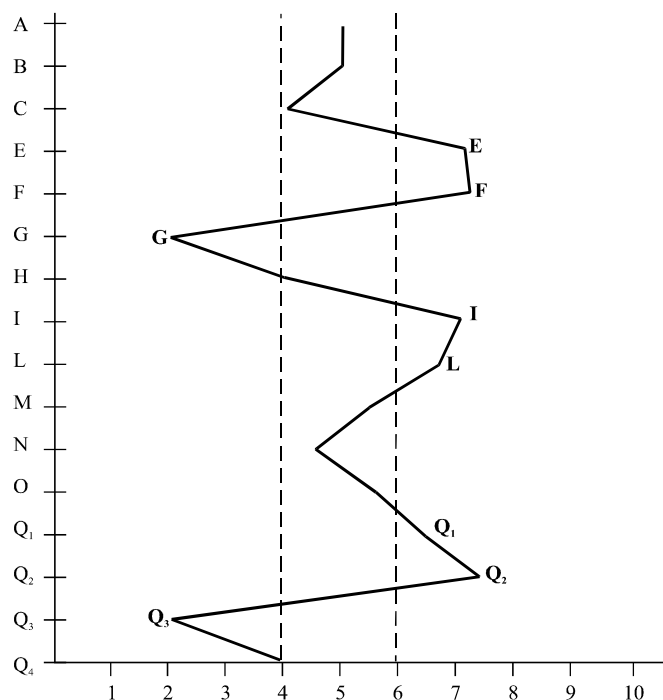

Fig. 1. Profilul de personalitate la grupa studenților de la Arte Plastice.

Profilul de personalitate trasat prin luarea în considerare a factorilor de gradul II la studenții de la Arte Plastice subliniază, în limitele adaptării (factorul I), o emotivitate difuză, sensibilitate la rafinamentele existențiale, evidențiind temperament de artist (factorul III). Valori peste medie, cu o pondere deosebită, întrunește factorul IV, accentuând comportamente independente ce fac proba unei inițiative deosebite.

Astfel profilul obținut la factorii de gradul II la studenții de la Drept prezintă o dispunere echilibrată sub raportul I-E, precum și un echilibru emoțional pe un fond de adaptare evidentă (vezi *tabelul 2* și *fig. 4*). Valorile coborâte la factorul I (adaptare, anxietate) indică și o lipsă de motivații pentru sarcini dificile.

Studiul personalității l-am aprofundat pe cele două eșantioane prin utilizarea tehnicii non-verbale a testului petelor Holtzman.

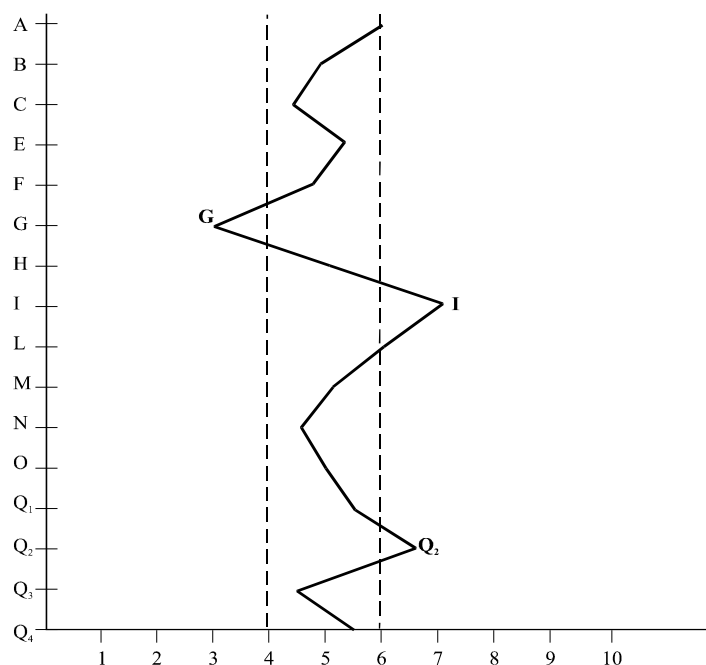

Fig. 2. Profilul de personalitate la grupa studenților de la Drept.

Informațiile cuprinzând date normative de la testul petelor de cerneală pe eșantioanele folosite ne evidențiază prin interpretarea punctajelor unele imagini de grup. Grupurile, fiind alcătuite din eșantioane limitate, cu populații specifice unor categorii de studenți (Arte Plastice și Drept) nu ne oferă date atotcuprinzătoare, ci cu referință expresă la populațiile testate.

Normele procentuale precum și mediile și devierile standard însoțitoare, pot fi folosite ca evidențiere a diferențelor de grup în variabile de pete Holzman (vezi *tabelul 3*).

Se remarcă o tendință de apropiere a punctajului mediu pentru majoritatea variabilelor la cele două categorii de subiecți, excepție făcând înregistrarea unei anumite diferențe la variabilele: precizia formei, culoarea, umbra, integrarea, anxietatea și banalul.

Toate aceste variabile au o creștere ușoară la categoria subiecților de la Arte Plastice datorată probabil faptului că la această categorie de subiecți se utilizează frecvent procedeul imaginativ. Astfel culoarea și umbra sunt folosite adesea în tehnica lor ca determinanți, de unde și înclinarea de a pune în unele cazuri pe prim-plan aceste variabile.

Anxietatea mai crescută pe care o înregistrează această grupă apare nu ca o abatere de la normalitate, ci tot ca un procedeu preponderent imaginativ de a implica de preferință ființe umane în situații anxioase, dând astfel imaginii o tentă dramatică. Aceste supoziții de susținere a procedurii preponderent imaginativ sunt reliefate și de numărul mic de banalități.

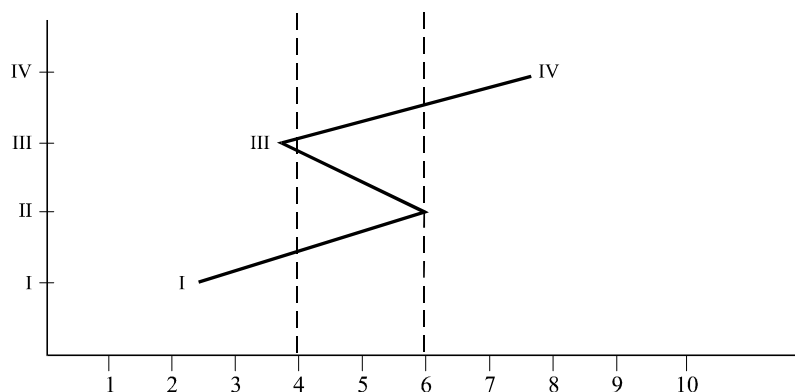

Fig. 3. Profilul de personalitate obținut la factorii de gradul II la studenții de la Arte Plastice.

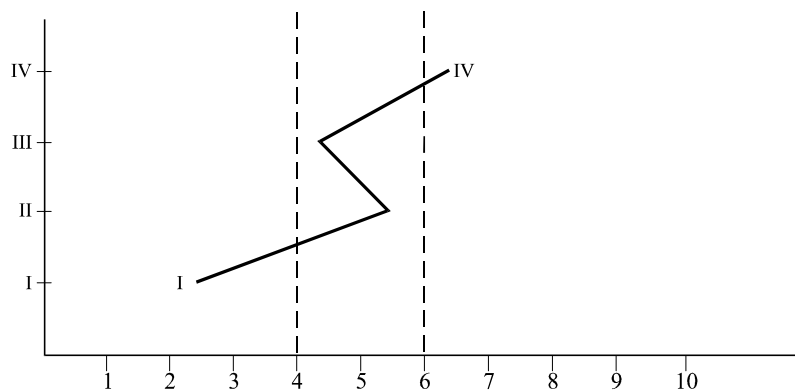

Fig. 4. Profilul de personalitate obținut la factorii de gradul II la studenții de la Drept.

Tabelul 3

Norme procentuale pentru variabilele testului Holtzman pe eșantioane studiate

Variabile Eșantioane	Stud. Arte Plast.		Stud. Drept	
	m	abatere stand.	M	abatere stand.
Respingere	1,5	3,1	0,7	2,2
Localizare	25,4	13,5	18,8	11,2
Spațiu	0,58	0,92	0,4	0,9
Precizia formei	89,00	16,4	76,3	16,7
Adecvarea formei	49,8	4,5	40,3	3,9
Culoare	23,80	10,27	17,8	9,65
Umbră	17,69	8,59	10,79	6,16
Mișcare	46,0	15,7	44,8	16,0
Verbalizare patognomică	8,26	4,20	4,70	5,63
Integrare	11,08	5,83	4,77	3,60
Uman	29,2	12,3	29,3	10,4
Animal	20,1	7,08	23,8	7,8
Anatomie	3,6	3,90	3,2	3,01
Lex	1,20	1,40	0,18	0,70
Abstract	2,20	4,00	0,28	0,86
Anxietate	12,18	7,40	6,89	4,90
Ostilitate	10,4	5,7	10,2	5,3
Limită	7,2	4,0	9,1	4,3
Penetrare	4,6	3,0	8,3	3,5
Echilibru	0,6	1,1	1,7	1,9
Banal	4,8	2,2	24,7	11,5

Studiind matricele de intercorelații la punctajele de pete (vezi *Anexele 1 și 2*), s-a desprins faptul că o analiză comparată a matricelor de intercorelații ar putea varia de la un eșantion la altul, chiar având în unele cazuri semnul inversat, deși majoritatea corelațiilor se păstrează între .25 și .50.

Aceste corelații, care ar putea avea interes în sine, ne ajută să deducem că o metodă mult mai sistematică de analiză multivariată, cum ar fi o metodă de grupare a componentelor principale ce însumează evaluările trăsăturilor comune, este binevenită.

Pe baza datelor de mai sus deduse din matricele de corelații, s-au selectat în mod obiectiv factorii cei mai potriviți, grupați în cinci factori. Aceștia sunt:

Factorul I – definit invariabil prin mișcare, integrare, uman, limită și banal – ar indica o activitate ideatică bine organizată, capacitate imaginativă bună, un eu bine conturat.

Factorul II – definit în primul rând de culoare și umbră și într-o mai mică măsură de adecvarea formei – implică sensibilitate sau reacție la calitățile de stimul ale petelor. Rolul pozitiv al acestui factor în cazul eșantionului de subiecți de la Arte Plastice nu implică o reacție exagerată, ci o tendință firească determinată de un

anumit rol profesional care utilizează alături de formă culoarea în unele momente, chiar ca determinant predominant.

Factorul III – verbalizarea patognomică este cea mai bună variabilă pentru definirea acestui factor, deși sarcinile anxietății și ostilității sunt adesea ridicate. O cantitate mare din acest factor indică în mod obișnuit procese de gândire tulburată, dar în situația noastră particulară, la eșantionul de studenți de la Arte Plastice se asociază cu o fantezie activă. Se evidențiază valorile medii ușor crescute, precum și verbalizările patognomice la această categorie de subiecți.

Factorul IV – subsumează adecvarea formei și localizarea ca variabile definitorii. Factorul ce cumulează valori pozitive indică diferențiere perceptuală, asociată cu un sens critic al formei bune.

Factorul V – grupează timpul de reacție, respingere și animare (în poziție inversată). Este un factor cu o anumită fluctuație, deoarece nu există orientări consecvente și de aici și importanța lui mai redusă⁵.

Corelația dintre rezultatele la testul petelor Holzman și testul proiectiv de personalitate Cattell furnizează date care s-au dovedit a interacționa extrem de limitat subliniind, așa cum atrage atenția și Holzman, faptul că scalele din aceste teste au de obicei o exactitate destul de ridicată, dar se corelează adesea cu comportamentul social observat într-un grad mai mare decât cu orice altă tehnică proiectivă.

Astfel de corelații își află deseori originea în faptul că individul are o imagine de sine conștientă care îi domină răspunsurile la test nu fără legătură cu comportamentul lui social așa cum este apreciat de ceilalți.

Deoarece analiza cantitativă a personalității, chiar prin tehnicile proiective, a fost concentrată în primul rând pe natura psihometrică multivariată a punctajului (cu accent pe demonstrarea obiectivității și validității tehnicii), se impune o analiză mai nuanțată, cu accent pe aspectul calitativ, de referire proiectivă a răspunsurilor.

Considerăm că această abordare calitativă, proiectivă adâncește și nuanțează particularitățile individuale atât de diferențiatorie, dincolo de încadrarea cantitativă uniformizantă pe grupe și, în consecință, se impune ca un aspect pregnant în conturarea personalității.

Abordarea calitativă a personalității am întregit-o cu prezentarea afinității sau respingerii culorii. Aceasta denotă un unghi și mai sensibil în descifrările psihometrice ale personalității. În acest sens, rezultatele testului Luscher le-am folosit în completarea analizei de caz.

Analizele de caz cuprind imaginea subiectului rezultată din relaționarea datelor rezultate din cele trei surse de investigare, cu accent pe particularitățile semnificative regăsite de-a lungul acestor tehnici.

Subiectul M.A., studentă anul I Facultatea de Drept. Pe baza rezultatelor la testul Cattell, am stabilit dispoziția celor 16 factori de personalitate, conturând următorul profil de personalitate (vezi fig.5).

⁵ Această ordonare a variabilelor pe cei cinci factori extrași din analiza rezultatelor de la testul petelor lui Holzman a avut ca punct de pornire gruparea pe factori după programul Navarro cuprinsă în W. H. Holzman, *Inkblot Perception and Personality*, London, 1976.

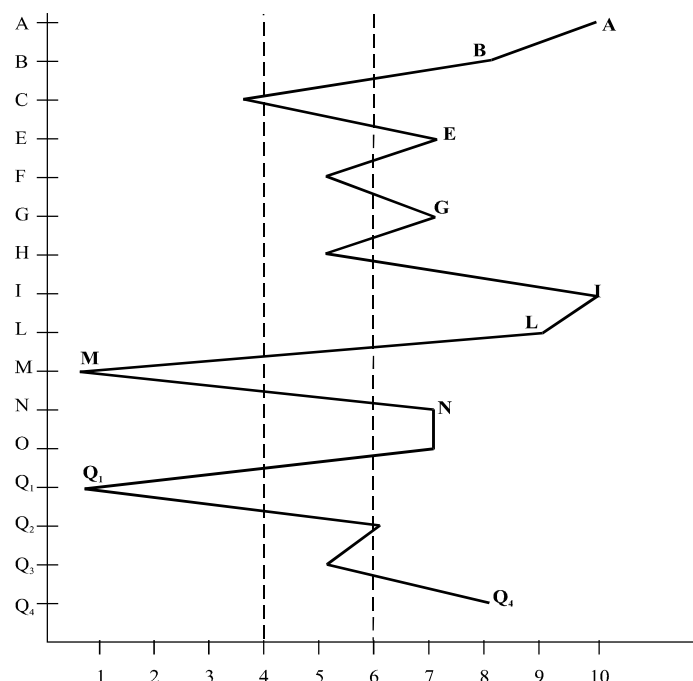

Fig. 5. Profilul psihologic al subiectului M. A.
(anul I, Drept) în urma aplicării testului 16 PF Cattell.

Conform diagramei de dispoziție a profilului de personalitate, subiectul M.A., prin notele maxime la factorul (A), se conturează ca un caracter bun, cu manifestări de amabilitate, prietenos, interesându-se de alții, încrezător, adaptabil.

Acest caracter bun este dublat de o capacitate intelectuală ridicată (B+) de o inteligență vie, perseverență, conștiinciozitate, cu un supraeu puternic (G+). Trăsătura conștiinciozitate și dominanta intelectuală sunt întărite de dimensiunea proxernia cu valori maxime negative (M-), care aduce gândirii logice un plus prin abordările practice.

Încrederea în capacitățile sale intelectuale (B+) și supraeul puternic (G+) conferă comportamentului său o atitudine de dominare (E+), ascendentă, cu independență de spirit și siguranță de sine dusă până la dorința de captare a atenției (E+).

Dar prezența unui echilibru emoțional scăzut (C) și a dimensiunii premisia (I+) cu valori maxim pozitive atestă imaturitate afectivă și un ușor exhibiționism. Astfel apare la nivelul manifestărilor comportamentale o tendință de atragere a atenției (I+ și E+).

Sporadic, pe acest fond de imaturitate afectivă, se întâlnește o trecere la stări de protensie (L+), cu un anumit conservatorism (Q1-), dar de factură rigidă, arțăgoasă, morocănoasă și bănuitoare (L+), până la a fi dificilp (N+), cu tendințe spre anxiozitate (Q4+).

Astfel, la studenta M.A. în organizarea petelor de cerneală predomină răspunsurile globale cu un grad de structurare, generalizare crescut (la 26 de planșe din 45 posibile). În percepțiile sale forma domină față de culoare C(15) și de Sh(2) în structurarea conceptului.

Această modalitate de organizare globală a răspunsului, prin corelarea cu determinantele precizia formei (FD) cu valori peste medie de 66 și adecvarea formei (FA), pledează pentru o percepție apropiată de obiectivitate. Prezența alături de formă a caracteristicilor culoare, dar cu valori diminuate față de factorul formă, este expresia unei afectivități capabile de contact afectiv și de o anumită disponibilitate la relații sociale.

În constituirea conceptului perceptiv, predomină forma față de culoare ca un argument pentru asociațiile obiective. Însotirea modalității de structurare a imaginilor de tip sintetic cu factorul mișcare (M31), de-o gradualitate ce depășește implicarea culorii, pledează pentru percepții organizate de o inteligență peste medie. Dar aceste răspunsuri sintetice, organizate, în prezența unei predominante interpretări cu conținut animal (24 A față de 14 E), cuplate cu un număr ridicat de banalități (P13 din 20 posibile), plasează aceste organizări de percepții în sfera clișeelelor lipsite de originalitate.

Sub raportul rezonanței intime prin interpretarea raportului mișcare-culoare (M=31 și C=15), avem de-a face cu un tip stabilizat, un spirit larg de deschidere spre cunoaștere, dar și cu prezența unor preocupări față de propria persoană, cu o bună cunoaștere de sine.

Dimensiunea afectivă, deși la nivelul factorului culoare (C) luată singular este puțin implicată, este amplificată prin prezentarea determinantelor cum sunt prezența verbalizărilor patognomice (V=15) de tipul fabulării. Aceasta atestă îndepărtarea în anumite momente de datul obiectiv, susținut de pete și de emiterea unor elaborări asociative depășind prin componenta afectivă datul real perceptiv. Mai mult, subiectul se proiectează pe sine, dezvăluindu-și sensibilitatea prin anxiozitățile care transpar (Ax=13) și ostilitatea (Hs=13) trezită de pete. Alături de Ax și Hs, sunt prezente câteva răspunsuri de penetrare (Pn=8) ca o expresie simbolică a unui sentiment individual de fragilitate. Gradul înalt de fragilitate descifrat cu testul Cattell este susținut de o mare flexibilitate, rezultată prin proba Luscher. Prezența pe primul loc, dar nu ca o compensație, a albastrului (1) denotă în general un spirit calm și o preocupare intelectuală pentru problemele vieții și profesiei.

Subiectul se caracterizează și printr-un bun echilibru, deoarece heteronomia concentrică a albastrului se armonizează echilibrându-se cu autonomia excentrică a roșului (3). Grupul de muncă existent denotă o preocupare pentru munca sa cu o capacitate de efort îndelungat, tenacitate, exprimând dorința de a câștiga o luptă pe care se decisese să o câștige. Dorințele sale se îndreaptă spre o situație armonioasă, lipsită de surprize, care să ofere o stare de liniște și un sentiment de stabilitate.

Un alt caz pe care îl analizăm este cel al **subiectului T.C.**, 22 ani, student anul V la Academia de Arte Vizuale. În *fig. 6* analizăm pe baza rezultatelor la testul Cattell profilul de personalitate evidențiat prin luarea în considerare a factorilor ce străpung în sens pozitiv sau negativ zona de mijloc uniformizatoare.

Subiectul prezintă un caracter imatur, indicat de note maxime negative la factorul de forță a eului care îmbracă forme oportuniste (G-) cu note de inconstanță, indolență și manifestări schimbătoare, susținut de valori ridicate la premisia (I-) prin care se dublează nota de imaturitate.

Pe fondul de imaturitate se grefează caracteristici de frivolitate, susținute și întărite reciproc de factorii cu diferite polarizări (G- și H+), de notele pozitive din parmia (H+) care evidențiază, pe lângă sociabilitatea gregară, și un interes marcat pentru sexul opus, supus impulsurilor sale (Q3-).

O altă notă caracteristică a personalității subiectului T.C., pe lângă caracteristicile de imaturitate, este comportamentul viu și expresiv (F+), cu un nonconservatorism ce îi antrenează curiozitatea față de nou (Q1+), cu un puternic interes artistic (H+), de mare forță imaginativă și de introspecție (I+), imaginație senzitivă, nonconvențională și comportament excentric subliniat de notele pozitive de autia (M+).

Acest profil de personalitate se completează cu analiza rezultatelor desprinse prin aplicarea testului Holtzman. Astfel, se descifrează înclinarea subiectului spre modalități de organizare analitică, la nivel de preponderență a detaliilor care întrunește un număr ridicat (FD=87), corespunzând unei precizii a formelor conceptului exprimat, dar mult îndepărtată de potrivirea calității conceptului la forma petei (FA=54).

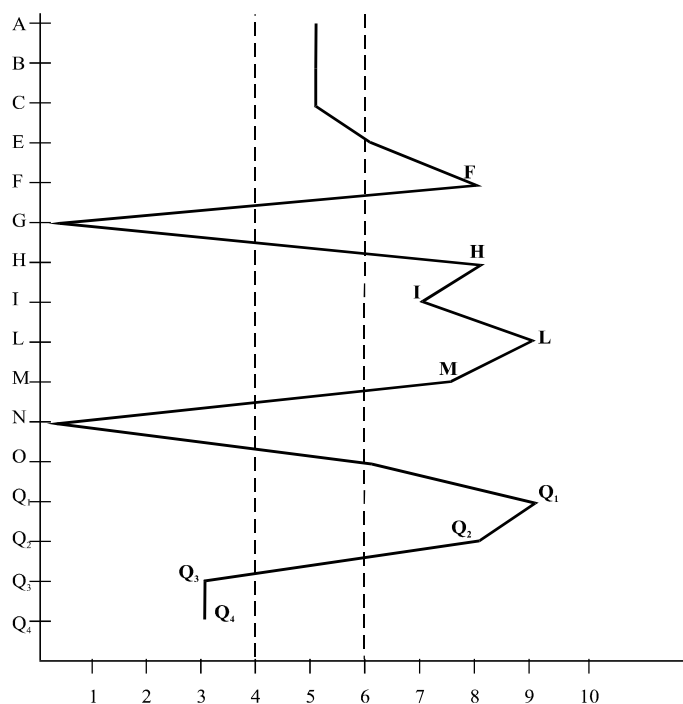

Fig. 6. Profilul psihologic al subiectului T. C. (anul V, arte plastice) obținut prin aplicarea testului 16 PF Cattell.

Diferența mare de punctaj între precizia formei și adecvarea formei denotă o îndepărtare de la forma adecvată, obiectivă, această interpretare perceptivă putând implica atât nonconformism, cât și judecată arbitrară, cu diminuarea controlului.

Valorile ridicate de conținut uman ($H=44$), precum și numărul mare de răspunsuri originale ($P=7$ din 20 de posibile) peste medie denotă o personalitate imaginativă.

Dar slaba reprezentare a culorii ($C=5$) ca purtătoare a unei semnificații afective, deși dublată de o crescută verbalizare patognomică ($V=29$), subliniază o anumită imaturitate afectivă. În sprijinul acestei afirmații vin și anxiozitățile și ostilitatea ($Ax=11$ și $Hs=13$), care apar mai mult ca reprezentare a analizei interioare a structurii organismului (disecții interne, sânge, radiografii interne). Acestea sunt în sine purtătoare ale unui mesaj afectiv anxios, dar care, interpretate în contextul general al răspunsurilor la test, apar mai mult ca o tehnică de analiză, de disecare a detaliilor. Exemplul 29 A: „Cutie toracică privită în racursiu” (imaginea este interpretată răsturnat).

Unele penetrări ($P=7$) sunt fondate pe abordări sexuale care denotă în contextul dat nu anxiozitate, ci interes pentru acest domeniu. Această considerare a prezenței interesului pentru problematica sexuală este întărită de un număr crescut de conținuturi anatomice ($At=2$), de tipuri de răspuns care deși la nivel mediu înregistrează (17–31) se dilată în prezența petelor cu acest gen de interpretare până la (40–55).

Pe linia aceleiași preocupări se încadrează, în manifestarea comportamentului, respingerea unor pete în poziția inițială cu imaginea perceptivă decelată și de răsturnare a poziției planșelor până când s-au desprins imagini acceptate, dar de factură sexuală.

Tendința de detaliere până la prezentarea celor mai fine nuanțe îmbogățește imaginea, dându-i o valoare inedită, originală. Ex. 32A: „Două personaje introvertite cărora le crește ceva din stomac. Ceea ce le crește din stomac îi chinuie. Parcă ar naște pui. Parcă și-ar termina viața, dar s-ar continua prin ceva căreia îi dă naștere. Suferă din această metamorfoză, dar starea principală este de liniște.”

Datele obținute de subiectul T.C. se completează cu testul de culori. Astfel, sub raportul situației existente ($x3x6$), se descifrează ca un subiect cu capacitate redusă sub raportul angajării în muncă și a susținerii activității deoarece nu îi place să depună un efort excesiv (poate cu excepția activității sexuale). Sfera eroticului intră în aria preocupărilor sale. Un progres viitor pretinde mai mult de la el, dar, subiectul prezintă o anume indolență. Preferă confortul și securitatea decât proiecții aspiraționale înalte.

Ca surse de stres ($-1 \div 0$) se resimte o neîmplinire plină de neastâmpăr și nerăbdare, fiind chiar iritat până când obține ceea ce simte că îi lipsește. Dorința de-a evada din această condiție nesatisfăcătoare duce la neastâmpăr și instabilitate. Capacitatea de concentrare are de suferit.

Apar ca o necesitate atitudinile compensatoare. Astfel, violetul este un compensator de rang primar cu înclinare accentuată spre senzitiv. Obiectivele dorite se identifică cu înțelegere intuitivă și sensibilă, în amestec cu note tandre, erotice. Înclinarea spre violet denotă și o anume imaturitate, înclinarea sa preponderentă fiind de factură ideală, mai mult spre viziune decât spre practic. Persoană superimaginativă, plină de fantezie. Este sensibilă (+5+4) și îi plac lucrurile excitante și interesante. Se face simpatizat prin farmecul personal, pe care îl folosește ca o modalitate de atingere a țelurilor (+5 ÷ 0).

4. CONCLUZII

Personalitatea umană prezentă în relațiile sociale cele mai complexe se regăsește în amprentajul dimensiunii psihice cognitive, dincolo de perimetrul obiectiv al percepției.

Complexitatea instrumentarului psihic necesită de descifrarea strânsei interacțiuni dintre palierul cognitiv (percepția formei și culorii în speță) și personalitatea omului în ansamblu a fost acoperită de un grupaj de probe de personalitate proiective.

Probele utilizate au acoperit o paletă largă de investigare a personalității, având ca punct de pornire în proiecția dimensiunilor de personalitate acte de percepere a unui material concret, nestructurat, cum sunt petele de cerneală în testul Holzman și culorile în testul Luscher, alături de probe verbale de personalitate (Cattell), utilizate drept criteriu de referință.

Rezultatele obținute în urma aplicării probelor au fost interpretate pe baza evidențierii unor coeficienți statistici (media, abaterea standard, matricea de intercorelații) și a analizei de caz.

În general, trăsăturile de personalitate descifrate cu testele proiective non-verbale s-au regăsit în profilele de personalitate trasate în urma aplicării testului 16 PF Cattell, probă verbală de personalitate pe care am utilizat-o drept criteriu de verificare a proiecției personalității în interpretarea percepțiilor nestructurate.

Prin instrumentarul psihologic utilizat, analiza de caz s-a dovedit a avea un rol foarte important, prin reliefaarea și nuanțarea unor dimensiuni de personalitate individuale.

Analiza de caz, cu posibilitățile ei de diferențiere pregnantă, de la un individ la altul, chiar în cadrul aceleiași grupe mixte, evidențiază valoarea analizei individualizate în cazul tratării personalității, prin sublinierea nuanțelor și caracteristicilor psihologice cu valoare de particularizare.

Cercetarea a ilustrat posibilitatea de trasare a unor profile de personalitate prin luarea în considerare a factorilor decodificați, circumscriind pe de o parte o determinare valorică a entității eului în particularitățile individuale și pe de altă parte o determinare socială cu rol modelator.

